

OTSUS

24.07.2023 nr 5-5/2023-026

Koondumisele nr 13/2023 Osühing Utilitas / Aktsiaselts Tallinna Soojus loa andmine**1. Koondumine**

26.06.2023 esitas Osühing Utilitas (registrikood 12205523) volitatud esindaja Konkurentsiametile koondumise teate, mille kohaselt sõlmisid Tallinna linn ja Osühing Utilitas ning asutatav uus äriühing AS Utilitas Tallinna Soojus 22.06.2023 aktsionäride lepingu ja aktsiate märkimise lepingu. Lepingute kohaselt Osühing Utilitas, kes on AS-i Utilitas Tallinn (registrikood 12205523) ainuosanik ja Tallinna linn, kes on Aktsiaseltsi Tallinna Soojus (registrikood 10026398) ainuosanik, teevad kumbki 100% aktsiate üleandmise mitterahalise sissemaksena asutatavasse uude äriühingusse AS Utilitas Tallinna Soojus. AS Utilitas Tallinna Soojus aktsiatest 66,66% kuulub Osühingule Utilitas ja 33,34% Tallinna linnale.

Konkurentsiamet on varasemalt, 06.12.2001 otsusega nr 50-KO, andnud loa AS Utilitas Tallinn ja AS Tallinna Soojus soojusenergia tootmise ja müügiga seotud varade koondumiseks. Nimetatud koondumise puhul ei olnud tegemist ettevõtja ega ettevõtja osa omandamisega, vaid 31.10.2001 sõlmitud rendi- ja operaatorlepinguga võttis AS Utilitas Tallinn (lepingu sõlmimise hetkel ärinimega Aktsiaselts Tallinna Küte) rendile kõik AS-i Tallinna Soojus varad, mis on seotud soojusenergia tootmise ja müügiga Tallinna linnas. Rendile andmise eesmärgiks oli Tallinna soojatarbijate järjepidev varustamine soojusega lepingus kokku lepitud teenuste tasemeid järgides ning soojavarustussüsteemide arendamise tagamine. Rendileping sõlmiti 30 aastaks ning lõpeb aastal 2031.

Kõnesoleva tehingu tulemusel omandab Osühing Utilitas enamusosaluse ning valitseva mõju Aktsiaseltsi Tallinna Soojus üle konkurentsiseaduse (edaspidi KonkS) § 2 lg 4 tähenduses ning antud juhul on tegemist koondumisega KonkS § 19 lg 1 p 2 sätestatud viisil.

Konkurentsiamet avaldas 27.06.2023 ülalnimetatud koondumise teate saamise kohta teate väljaandes Ametlikud Teadaanded. Asjast huvitatud isikud nimetatud koondumise kohta arvamusi ja vastuväiteid ei esitanud.

2. Koondumise osalised

KonkS § 20 p 2 kohaselt on koondumise osaliseks füüsiline isik või ettevõtja, kes omandab valitseva mõju ühe ettevõtja või tema osa või mitme ettevõtja või nende osade üle. KonkS § 20 p 4 kohaselt on koondumise osaliseks ettevõtja, kelle üle või kelle osa üle valitsev mõju omandatakse.

Seega on koondumise osalisteks Osühing Utilitas ja Aktsiaselts Tallinna Soojus.

Osaühing Utilitas on Eestis registreeritud äriühing, kelle üle omavad ühiselt valitsevat mõju kahe Luksemburgi valdusettevõtja First Sentier Investors (Luxembourg) EDIF II GP S.à.r.l (registrikood B204.413) ja European Diversified Infrastructure Fund II SCSp (registrikood B204.484) kaudu Utility Investments OÜ (registrikood 14610819) ja Luksemburgi äriühing Infrastructure Holding (Lux) S.à.r.l (registrikood B208.371). Utility Investments OÜ üle omab valitsevat mõju OÜ UG Investeeringud, mille üle omab valitsevat mõju Kristjan Rahu (isikukood 37208080445). OÜ UG Investeeringud ja Osaühing Utilitas ühise valitseva mõju all on OÜ Utilitas Wind (registrikood 16171123), millel on tuuleparkide arendusprojekte haldavad tütarühingud OÜ Vihtra Tuulepark ja OÜ Irbeni. Lisaks omab OÜ UG Investeeringud ainu- või ühist valitsevat mõju AS-i ÜHISTEENUSED, Thermory AS-i, OÜ Lemonade Stand, Fourings OÜ (ja selle tütarühingute), OÜ Stargate Hydrogen, Aktsiaseltsi Est-Agar, OÜ Põlma Põllud ja Medesto Logistics OÜ üle. Kristjan Rahu omab valitsevat mõju ka Energy Solutions OÜ ja U Energy OÜ üle. Osaühingul Utilitas on järgmised tütarettevõtjad:

- AS Utilitas Tallinn, mille tegevusalaks on elektrienergia, gaasi, auru ja konditsioneeritud õhuga varustamine;
- AS Utilitas Eesti, mille tegevusalaks on soojusenergia tootmine, jaotamine ning müük;
- OÜ Utilitas Tallinna Elektri jaam, mille tegevusalaks on elektrienergia tootmine ja hulgitüük ning soojusenergia tootmine;
- OÜ Tuulepealne Maa, mille tegevusalaks on elektrienergia tootmine tuuleenergiast.

Osaühing Utilitas ja Tallinna linna ühise valitseva mõju alla kuulub Aktsiaselts Tallinna Vesi, mille tegevusaladeks on tarbevee kogumine, puhastamine ja varustus ning reo- ja sademevee kogumine, ärajuhtimine ja puhastamine

Osaühing Utilitas tegevusalaks on soojus- ja elektrienergia tootmine ning kaugkütteenuse ja jahutusteenuse osutamine.

Aktsiaselts Tallinna Soojus ainuaktsionäriks on koondumise eelselt Tallinna linn. Aktsiaselts Tallinna Soojus ülesandeks on kindlustada Tallinna linna soojatarbijate häireteta varustamine kvaliteetse soojusega. Aktsiaselts Tallinna Soojus soojusenergia tootmise ja müügiga seotud varad on 31.10.2001 sõlmitud rendi- ja operaatorlepingu alusel antud rendile AS-ile Utilitas Tallinn kuni aastani 2031. Vastavalt lepingule haldab ja arendab Tallinna kaugküttevõrku rentnik (st AS Utilitas Tallinn) kogu rendiperioodi jooksul. Koondumise teate kohaselt on Aktsiaseltsil Tallinna Soojus rendi- ja operaatorlepingu täitmisega seonduv administratiivne funktsioon ja rendile antud renditulu teenimine.

3. Õiguslik hinnang

3.1 Koondumise kontrolli kohaldamine

KonKS § 21 lg 1 kohaselt kontrollitakse koondumist, kui koondumise osaliste eelnenud majandusaasta käibed Eestis kokku ületavad 6 000 000 eurot ja vähemalt kahe koondumise osalise käibed Eestis ületavad kummalgi 2 000 000 eurot.

Koondumise osaliste koondumise teate esitamisele eelnenud majandusaasta käive Eestis oli kokku üle 6 000 000 euro ja koondumise osaliste Eesti käive eraldi ületas nimetatud

perioodil 2 000 000 eurot, mistõttu kuulub nimetatud koondumine KonkS § 21 lg 1 kohaselt kontrollimisele.

3.2 Kaubaturud

KonkS § 3 lg 1 kohaselt on kaubaturg hinna, kvaliteedi, tehniliste omaduste, realiseerimis- ja kasutustingimuste ning tarbimis- ja muude omaduste poolest ostja seisukohalt omavahel vahetatavate või asendatavate (edaspidi asendatavate) kaupade käibimise ala, mis hõlmab muu hulgas kogu Eesti territooriumi või selle osa.

Majandus- ja kommunikatsiooniministri 17.07.2006 määruse nr 69 Koondumise teate esitamise juhendi (edaspidi juhend) § 8 lg 3 punkti 1 kohaselt on horisontaalselt mõjutatud kaubaturuks selline kaubaturg, kus tegutseb vähemalt kaks koondumise osalist või nendega samasse kontserni kuuluvat ettevõtjat ja koondumine tekitab vähemalt 15-protsendilise ühise turuosa. Sama paragrahvi lõike 3 punkti 2 kohaselt on vertikaalselt mõjutatud kaubaturuks iga kaubaturg, kus tegutseb üks või mitu koondumise osalist või nendega samasse kontserni kuuluvat ettevõtjat, mis eelneb või järgneb kaubaturule, kus tegutseb mõni teine koondumise osaline või temaga samasse kontserni kuuluv ettevõtja, ning kus mõne osalise individuaalne turuosa või osaliste ühine turuosa on vähemalt 25 protsenti, olenemata sellest, kas nad on tegelikult müüja ja ostja suhetes või mitte.

Kõnealune koondumine puudutab soojusenergia tootmise, kaugküttevõrgu kaudu jaotamise ja müügi valdkonda. Soojusenergia tootmine ja müük küttevarena (kaugküte) on reguleeritud kaugkütteseadusega. Kaugkütteseaduse § 2 lg 1 mõistes on kaugküte soojuse tootmine ja võrgu kaudu jaotamine tarbijate varustamiseks soojusega kaugküttesüsteemi kaudu.

Kõnealuse koondumise eripäraks on asjaolu, et omandatava ettevõtja Aktsiaseltsi Tallinna Soojus varad, mis on seotud soojusenergia tootmise ja müügiga Tallinnas, on aastani 2031 antud rendile AS-ile Utilitas Tallinn. Seega praegu tegeleb Tallinnas soojusenergia tootmise, kaugküttevõrgu kaudu jaotamise ja müügiga koondumise osalistest üksnes Osühing Utilitas oma tütarettvõtjate kaudu, samas on äritegevuse aluseks olulises osas rendi- ja operaatorlepingu alusel renditavad Aktsiaseltsi Tallinna Soojus varad.

Konkurentsiamet on oma varasemas praktikas käsitlenud soojusenergia tootmise, jaotamise ja müügi kaubaturgu ja leidnud, et kaugküte hõlmab kahte vertikaalselt seotud tegevust: soojusenergia tootmist ning kaugküttevõrgu kaudu jaotamist ja müüki lõpptarbijatele. Soojusenergia tootmise kaubaturg hõlmab kõiki neid soojusenergia tootjaid, kes tegutsevad konkreetsest kaugküttevõrgust sellisel kaugusel, et selle kaugküttevõrgu soojusega varustamine on majanduslikult otstarbekas¹. Koondumise teate kohaselt tegeleb Osühing Utilitas ja temaga valitseva mõju kaudu seotud ettevõtjad soojusenergia tootmisega Tallinna ühtse kaugküte võrgupiirkonna läheduses. Seejuures tegeleb soojusenergia tootmisega nii OÜ Utilitas Tallinna Elektri jaam kui ka AS Utilitas Tallinn rendi- ja operaatorlepingu alusel. 2022. aastal moodustas OÜ Utilitas Tallinna Elektri jaam osakaal Tallinna ühtse kaugküte võrgupiirkonna läheduses toodetud soojusenergiast [30-40]% ning AS Utilitas Tallinn osakaal [30-40]%.

¹ Konkurentsiameti 09.11.2022 otsus 5-5/2022-068 Ida Soojus OÜ / AS KIRDE SOOJUS, 20.05.2022 otsus nr 5-5/2022-025 Eesti Biogaas OÜ / OÜ Vinni Biogaas; 06.07.2020 otsus nr 5-5/2020-019 – Fortum Heat Estonia Oy / AS Fortum Tartu, 11.07.2013 otsus 5.1-5/13-027 AS Anne Soojus ja AS Tartu Keskkatlamaja / AS Eraküte.

Soojuse kaugküttevõrgu kaudu jaotamise ja müügi kaubaturg hõlmab konkreetsetes võrgupiirkonnas tegutsevat võrguettevõtjat. Reeglina tegutseb soojuse jaotajana (lõpptarbijale müüjana) vaid üks ettevõtja, kelle valduses on vastavat territooriumi kattev kaugküttevõrk.

Koondumise teate kohaselt tegutseb vastaval kaubaturul vaid Tallinna kaugküttevõrgu rentnik AS Utilitas Tallinn rendi- ja operaatorlepingu alusel ning tegemist on loomuliku monopoliga.

4. Hinnang koondumisele

KonkS § 22 lg 3 kohaselt keelab Konkurentsiamet koondumise, kui see oluliselt kahjustab konkurentsi kaubaturul, eelkõige turgu valitseva seisundi tekkimise või tugevnemise kaudu. KonkS § 13 lg 1 järgi omab turgu valitsevat seisundit ettevõtja või mitu samal kaubaturul tegutsevat ettevõtjat, kelle positsioon võimaldab tal/neil sellel kaubaturul tegutseda arvestataval määral sõltumatult konkurentidest, varustajatest ja ostjatest. Turgu valitseva seisundi olemasolu eeldatakse, kui ettevõtjale või mitmele samal kaubaturul tegutsevatele ettevõtjale kuulub kaubaturul vähemalt 40 protsenti käibest.

Kõnesoleva koondumise puhul on tegemist tulevikku vaatava koondumisega. Osühing Utilitas omab juba koondumise eelselt valitsevat mõju Aktsiaseltsi Tallinna Soojus soojusenergia tootmise ja müügi äritegevuse üle 2001. aastal sõlmitud rendi- ja operaatorlepingu alusel. Kõnealuse koondumisega omandab Osühing Utilitas valitseva mõju Aktsiaseltsi Tallinna Soojus üle ja kindlustab seeläbi valitseva mõju praegu rendi- ja operaatorlepingu alusel opereeritava soojusenergia tootmise ja müügi äritegevuse üle ka lepingu lõppemise järgselt.

Konkurentsiameti hinnangul ei mõjuta koondumine oluliselt konkurentsiolukorda soojusenergia tootmise, kaugküttevõrgu kaudu jaotamise ja müügi valdkonnas. Soojusenergia ostjatel ei ole võimalik ühe võrgustiku olemasolul valida teist kaugkütteteenust osutavat ettevõtjat, kuna dubleeriva võrgustiku ehitamine ei ole majanduslikult otstarbekas. Seega on kaugkütteteenust osutavad ettevõtjad, sh AS Utilitas Tallinn juba olemuslikult loomulikku monopoli omavad ettevõtjad, mis tegutsevad valdkonnas, kus konkurentsi toimimine ei ole üldjuhul võimalik.

Arvestades, et käesoleva koondumise tulemusena ei muutu oluliselt konkurentsiolukord ega kaubaturgude struktuur ning koondumine ei tekita ega tugevda käesolevat koondumise turgu valitsevat seisundit KonkS § 13 lg 1 tähenduses, ei esine käesoleva koondumise puhul KonkS § 22 lg 3 nimetatud asjaolusid, mis tingiksid koondumise keelamise.

Lähtudes eelnevast ja juhindudes KonkS § 27 lg 1 p 1 otsustab Konkurentsiamet

anda loa Osühing Utilitas ja Aktsiaselts Tallinna Soojus koondumisele.

Otsuse peale võib esitada vaide Konkurentsiameti peadirektorile haldusmenetluse seaduses sätestatud korras või kaebuse Tallinna Halduskohtule halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras 30 päeva jooksul, arvates käesoleva otsuse teatavakstegemisest.

KonkS § 27 lg 6¹ kohaselt peavad koondumise osalised koondumise jõustama kuue kuu jooksul koondumiseks loa andmise otsuse kehtima hakkamisest arvates. Konkurentsiamet võib koondumise osalise põhjendatud taotluse alusel seda tähtaega ühe korra pikendada kuni ühe aastani.

/allkirjastatud digitaalselt/

Kristel Rõõmusaar
Konkurentsiameti juhataja – peadirektori asetäitja

*Konkurentsiameti 24.07.2023 otsuse nr 5-5/2023-026
ärakiri on samane originaaliga.
Ärakiirjast on välja jäetud ärisaladused
vastavad kohad on tekstis tähistatud nurksulgudega.*

/Anneli Laurits/ 09.08.2023